

Cat de Fioros Este Leul Greu? Despre Implicatiile Denominarii Monedei Nationale din Iulie 2005

Sebastian BUHAI

In articolul precedent din rubrica "Social" colega noastra Adriana Nazarciuc ridica unele intrebari referitoare la implicatii ale introducerii "leului greu", cu alte cuvinte ale denominarii monedei nationale, prevazuta pentru vara acestui an. In cele ce urmeaza voi incerca pe scurt sa descriu in termeni concreti despre ce este vorba si sa formulez niste raspunsuri la aceste si la alte intrebari posibile.

Ce se va intampla de fapt? La 1 iulie 2005 va avea loc denominarea monedei nationale a Romaniei, leul, astfel incat noua moneda nationala, denumita in continuare tot "leu", va fi echivalenta cu 10,000 lei vechi (1 leu nou= 10,000 lei vechi). Noul leu va avea ca subdiviziune banul (la fel ca acum), 1 leu nou fiind echivalent cu 100 de bani. Denominarea se va produce in baza Legii nr. 348 din 14.07.2004, publicata in Monitorul Oficial din 23.07.2004 (pentru claritate am inclus intregul text al legii respective in appendix, a se vedea la sfarsitul articolului). Etapele per se ale denominarii vor fi urmatoarele:

a) 01.03.2005 - 30.06.2006 - Preturile la toate produsele vor fi afisate atat in moneda "leu vechi" cat si in moneda denominata, "leu nou", incepand deja din 1 martie anul acesta si continuand si dupa lansarea noii emisiuni.

b) 01.07.2005 - Se va lansa noua emisiune monetara

c) 01.07.2005 - 31.12.2006 - In acest interval de timp agentii economici vor putea folosi ambele monede in tranzactii comerciale

d) incepand cu 01.01.2007 - Va inceta puterea circulatorie pentru vechea emisiune, deci "leul vechi" nu va mai putea fi folosit in tranzactii comerciale; DAR

e) 01.01.2007 - 31.12.2009 - Va continua preschimbarea vechii emisiuni (la sucursalele BNR si la alte institutii de credit nominalizate de BNR) in tot acest interval

Inter alia, o serie de precizari importante ale BNR-ului se refera la faptul ca i) punerea in circulatie a monedei noi se va face treptat, intai moneda noua fiind disponibila doar prin intermediul ghiseelor sistemului bancar, iar mai tarziu leul greu fiind disponibil si prin ATM-uri; ii) aparatele electronice de marcat ale agentilor comerciali vor trebui adaptate din 1 martie 2005 sistemului dual de afisare a preturilor, aceasta implicand insa doar modificarea soft-ului si nu inlocuirea aparatelor, iar din 1 iulie 2005 agentii comerciali vor fi obligati sa elibereze chitante fiscale, la cererea clientului, in moneda noua, chiar daca clientul a platit in moneda veche; iii) se va modifica codul international al monedei romanesti din ROL (ROmanian Leu) in RON (ROmanian New leu)

Prezentate fiind aceste detalii, s-ar ridica in continuare niste intrebari. Intai si intai, de ce avem totusi nevoie de denominarea aceasta? Un motiv ar fi faptul ca se doreste exprimarea preturilor la niveluri "uzuale" in Europa (o paritate de 4:1 a leului fata de euro e mult mai "normala" decat una de 40000:1 ca rata de schimb actuala); legat desigur de aceasta, si avand in vedere trecerea la euro prevazuta intr-un viitor deocamdata mai indepartat, moneda denominata simplifica aceasta tranzitie. Tranzitia la euro ar fi simplificata si dintr-un motiv tehnic: noile bancnote vor fi de dimensiunea bancnotelor euro deci casetele ATM-urilor nu vor trebui modificate. Tot aici s-ar enumera si motivul materializat in faptul ca tiparirea noilor bancnote va costa mai putin decat tiparirea celor actuale. Un alt motiv, invocat de BNR, este faptul ca indicatorii valorici ar fi redusi la parametri mai usor inteligibili. Ar trebui mentionat si faptul ca monedele metalice se vor utiliza mai

mult, fiind de valoare nominala "rezonabila" dupa denominare, si se va respecta si proportia "valoarea nominala mai mare implica moneda de dimensiuni mai mari (nu ca in prezent)", deci o reconsiderare in sensul pozitiv a folosirii monedelor in tranzactii comerciale. Motivul principal pe care l-ar invoca BNR-ul ar fi desigur incheierea ciclului inflationist si intrarea intr-o perioada marcata de stabilitate (insemnand ca procesul de dezinflatie este consolidat si programele de macrostabilizare economica au avut in general succes).

Acum, ce schimbari se vor vedea in practica, pentru fiecare agent economic? Teoretic nu ar trebui sa fie nici o schimbare financiara, adica nu ar fi nici castig, nici pierdere, in sensul economic. Schimbarea care ar trebui sa se simta, cel putin la inceput, ar fi mai mult de natura estetica, sa zicem, o simplificare a utilizarii monedei, a circulatiei masei monetare, dupa cum aminteam in trecut si mai sus. Pe langa simplificarea constand in calcul mai usor cu numere mai mici, memorarea mai usoara a valorilor cu mai putine cifre, etc, noile bancnote si monede au dimensiuni mai mici decat cele vechi, deci pastrarea si folosirea lor este la propriu mai usoara. Adaptarea la noile bancnote ar trebui sa fie imediata, pentru ca in afara de dimensiuni, caracteristicile lor vor ramane similare in mare masura celor din prezent: grafica si nuante de culoare asemanatoare, portretele de pe bancnotele noi (fara 4 zerouri fata de cele actuale) vor fi ale acelorasi personalitati (cu deosebirea ca se va introduce o bancnota de 500 de lei – aceasta neavand un echivalent intr-o bancnota de 5 milioane in prezent- pe care va aparea portretul lui Mihai Eminescu), etc. In plus, experienta anterioara a altor tari cu denominarea monedei nationale arata ca cetatenii s-au obisnuit foarte repede cu noua moneda. Un avantaj in formatul anuntat al noilor bancnote consta in elemente care vor face identificarea bancnotelor mult mai usoara in cazul persoanelor cu deficiente de vedere sau nevazatoare. Un alt atu consta in faptul ca noile bancnote vor fi mult mai rezistente in circulatia monetara, prin aplicarea unui substrat de polimer, decat cele actuale, si vor putea fi reciclate. Vor exista bineinteles si costuri asociate introducerii leului greu, dar BNR-ul estimeaza ca aceste costuri vor fi recuperate prin noile oportunitati care se vor deschide in urma denominarii, enumerand aici mai ales motive tehnice: faptul ca aplicatiile informatice cu profil economic vor avea dimensiuni la nivelul standardelor internationale pentru campurile valorice, implicand o reducere de costuri prin standardizare (desi personal consider neglijabil acest efect: daca vorbim despre un soft serios dimensiunea campurilor valorice ar putea acomoda orice valoare monetara, deci ar fi portabil si pentru alte monede), si faptul ca stabilitatea structurii numerarului pana la preconizata adoptare a monedei euro va permite utilizarea pe scara larga a automatelor: pentru schimb valutar, pentru "cash", etc. In general, ca sa citam din comunicatele BNR din presa avand legatura cu problema costului acestei operatii de denominare, se spune ca "igienizarea circulatiei banesti va compensa aceste costuri".

Spuneam deci ca teoretic nu am avea motive sa vedem schimbari dramatice. O intrebare care totusi necesita putina reflectie este daca nu se va inregistra o crestere a inflatiei din cauza eventualelor rotunjiri de preturi care ar insoti trecerea la leul greu. Raspunsul dat de BNR este ca nu trebuie sa ne asteptam la acest lucru: din cauza ca preturile se vor afisa dual, atat in leul nou cat si in leul vechi, incepand deja cu 4 luni inaintea introducerii pe piata a noii emisii si continuand si dupa introducerea acesteia, si din cauza ca paritatea este "rotunda" (termen folosit de Mugur Isarescu; vrea sa spuna ca paritatea leu vechi : leu nou este un numar intreg), nu vor avea loc rotunjiri in cazul preturilor de produse. Ni se atrage atentia ca situatia aceasta este complet diferita de cea a introducerii euro-ului in locul monedelor anterioare ale tarilor UE care au acceptat moneda europeana (acest exemplu fiind invocat in presa), unde desigur procesul in sine era diferit, iar paritatea era o fractie (ex: in cazul Olandei, 1 euro= 2,20371 guldeni; in cazul Germaniei 1 euro= 1,95583 marci germane), ceea ce a permis multe "ajustari". Cu toate acestea insa, practic vorbind, in ciuda afisarii duale a preturilor si in ciuda faptului ca paritatea la denominare este intotdeauna intrega, s-au inregistrat crestere usoare ale inflatiei in perioada imediat urmatoare denominarii, in majoritatea tarilor europene care au aplicat "taierea zero-urilor". Vestea buna este insa ca in majoritatea acestor tari, acest efect a fost de scurta durata si efectul general, pe termen lung, a fost cel asteptat.

Denominarea monedei nationale a fost aplicata in numeroase tari europene; cel mai recent exemplu este cel al Turciei, care a trecut la "lira grea" chiar acum cateva zile, la 1 ianuarie. Turcii au avut de taiat 6 zerouri, ajungand de la o paritate de aproximativ 1.8 milioane de lire la 1 euro la aproximativ 1.8 lire la 1 euro. Alte exemple recente sunt Polonia in 1995, Ucraina in 1996, Rusia in 1998, Bulgaria in 1999. Perioada de afisare duala a preturilor, perioada de circulatia paralela a celor doua monede (veche si noua) si perioada prevazuta pentru preschimbarea monedei vechi, au fost diferite in cazul fiecarei din aceste tari. In continuare prezint fiecare tara cu perioadele respective si cu echivalentul in euro a monedei nationale, dupa denominare (mentionand si cate zerouri au fost taiate):

Polonia: 2 ani pentru afisare duala a preturilor, 2 ani pentru circulatie paralela si 14 ani! (mai are pana in 31 decembrie 2010) pentru preschimbarea monedei vechi; rata de schimb: 1 zlot=0.23 euro (taiat 4 zerouri)

Ucraina: 15 zile pentru fiecare categorie: 2-16 septembrie 1996 (!); 1 hryvnia=0.15 euro (taiat 5 zerouri)

Rusia: 13 luni; 12 luni; 4 ani; 1 rubla=0.03 euro (taiat 3 zerouri)

Bulgaria: 6 luni; 6 luni; nelimitat!; 1 leva=0.51 euro (taiat 3 zerouri)

Turcia: 12 luni; 12 luni; 10 ani (pana in 31 decembrie 2015); 1 lira=0.53 euro (taiat 6 zerouri)

Romania: 16 luni; 18 luni; 3 ani (pana la 31 decembrie 2009); 1 leu=0.25 euro (taiat 4 zerouri)

Spuneam mai sus ca in general, in cazuri anterioare celui autohton, procesul de denominare a avut succes si trecerea la noua moneda a simplificat circulatia banilor, dar nu a schimbat altfel nimic; au fost insa si cazuri in care denominarea s-a aplicat in momente cand ciclul inflationist nu se terminase si semnalul de stabilitate era fals, cu alte cuvinte nu erau indeplinite conditiile macroeconomice ex-ante necesare denominarii. In cazul tarilor mentionate mai sus, exceptand Turcia unde inca trebuie vazut ce se va intampla, doar Rusia a avut aceasta problema, unde ulterior denominarii a avut loc o criza financiara. Exemple mult mai grave au fost Argentina si Brazilia unde macrostabilizarea economica a esuat repetat, efectuandu-se denominari succesive fara nici un succes. Este deci important sa fie indeplinite conditiile de stabilitate macroeconomica in momentul in care se efectueaza denominarea, altfel ea va fi facuta fara sens pentru ca inflatia va creste vertiginos din nou.

Dar, sa ajungem si la o concluzie, nu avem motive grave care ne-ar determina sa ne temem de introducerea leului greu in Romania. Daca momentul introducerii leului nou va ramane oportun, deci daca nu vor fi devieri enorme in urmatoarele luni, nu se va inregistra o crestere a inflatiei in urma denominarii. Singurele schimbari prevazute tin de simplificarea circulatiei masei monetare, ceea ce e un plus. Doar daca nu ne va parea rau ca vom avea, nominal vorbind, mai putini milionari si foarte putini miliardari; cu observatia insa ca nici aici nu am avea prea mult de regretat pentru ca faimosul "top 300" al celor mai bogati romani va pastra tot doar multi-milionari, chiar si in lei grei...

APPENDIX

Legea nr. 348 din 14.07.2004

Publicată în M.O. Partea I nr. 664 din 23.07.2004 privind denominarea monedei naționale

Art.1.

(1) La data de 1 iulie 2005, moneda națională a României, leul, va fi denominată astfel încât 10 000 lei vechi, aflați în circulație la această dată, vor fi preschimbați pentru 1 leu nou.

(2) Denominarea reprezintă acțiunea de reducere a valorii nominale a însemnelor monetare.

(3) Leul nou va fi unitatea monetară națională a României, denumită în continuare leu, și se va diviza în 100 de bani.

Art.2.

(1) În conformitate cu prevederile art. 1, Banca Națională a României va pune în circulație noile bancnote și monede începând cu data de 1 iulie 2005.

(2) Actualele bancnote și monede, respectiv lei vechi, vor avea putere circulatorie până la data de 31 decembrie 2006 și vor fi acceptate la plată la valoarea calculată potrivit dispozițiilor art. 1 alin.

(1).

(3) După această dată, Banca Națională a României va preschimba bancnotele și monedele vechi cu cele noi, în condițiile stabilite prin reglementări proprii.

(4) Preschimbarea se va putea face pe o perioadă de maximum 3 ani, respectiv până la data de 31 decembrie 2009, la sucursalele Băncii Naționale a României care desfășoară activități de casierie și la unitățile instituțiilor de credit autorizate să efectueze această operațiune prin ordin al guvernatorului Băncii Naționale a României.

Art.3.

În perioada de la introducerea noii emisiuni monetare până la data de 31 decembrie 2006, bancnotele și monedele aflate în circulație înaintea datei de 1 iulie 2005, denumite în continuare monedă veche, vor fi înlocuite treptat cu bancnotele și monedele din noua emisiune monetară a Băncii Naționale a României, denumite în continuare monedă nouă.

Art.4.

(1) Prețurile și tarifele bunurilor și serviciilor vor fi afișate atât în monedă veche, cât și în monedă nouă, începând cu data de 1 martie 2005 și până la data de 30 iunie 2006.

(2) Sumele prevăzute în contractele furnizorilor de utilități, aflate în derulare la data de 1 martie 2005, precum și facturile privind plata utilităților vor fi notificate părților atât în monedă veche, cât și în monedă nouă.

Art.5.

(1) Bunurile, drepturile și obligațiile evaluabile în bani, născute anterior datei de 1 iulie 2005, vor fi convertite conform raportului prevăzut la art. 1, în toate cazurile în care acestea fac obiectul unei operațiuni de evaluare, de plată sau de constituire a oricărui alt raport juridic.

(2) Conversia în noua unitate monetară, prevăzută la alin. (1), va avea loc conform situației existente la data de 30 iunie 2005.

(3) Denominarea se realizează în baza prezentei legi, fără a fi necesară o declarație în acest sens din partea persoanelor autorizate.

(4) La data de 1 iulie 2005, Oficiul Național al Registrului Comerțului va înregistra, din oficiu, denominarea valorii capitalului social și a valorii acțiunilor/părților sociale ale persoanelor juridice înregistrate și va publica pe site-ul propriu lista acestora și noile valori rezultate, alături de valoarea veche. În acest caz, publicarea în Monitorul Oficial al României a modificării valorii capitalului social și a valorii acțiunilor/părților sociale nu este necesară.

(5) Toate sumele în monedă veche prevăzute în actele normative emise anterior datei de 1 iulie 2005 se înlocuiesc cu sumele în monedă nouă, prin împărțirea la 10 000.

Art.6.

(1) Din data de 1 iulie 2005, persoanele prevăzute la art. 1 din Legea contabilității nr. 82/1991, republicată, cu modificările și completările ulterioare, vor întocmi situațiile financiare atât în monedă veche, cât și în monedă nouă, până la data de 31 decembrie 2005.

(2) Situațiile financiare anuale pentru 2005 se întocmesc în monedă nouă, în condițiile stabilite prin ordin al ministrului finanțelor publice.

Art.7.

(1) Încălcarea prevederilor art. 4 constituie contravenție.

(2) Fapta contravențională prevăzută la alin. (1) se sancționează cu amendă de la 10 000 000 lei la 30 000 000 lei, exprimați în monedă veche, și se aplică persoanelor vinovate.

(3) Constatarea contravențiilor și aplicarea sancțiunilor se fac de către organele de control din cadrul Ministerului Finanțelor Publice și unităților subordonate, al Autorității Naționale de Control și Autorității Naționale pentru Protecția Consumatorilor, precum și de către personalul împuternicit al primăriilor.

(4) Prevederile prezentei legi referitoare la contravenții se completează cu dispozițiile Ordonanței Guvernului nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 180/2002, cu modificările ulterioare.